

Nr. 231 | november 2006

Ønskes: En ny privacy-politik

Hvem skal vogte over borgernes elektroniske privatliv?

Elektroniske spor afslører os	>	Som bruger af informationsteknologier er man ikke altid klar over, at man efterlader elektroniske spor, som kan bruges og misbruges af andre. Derfor skal politikerne stille krav, som sikrer borgernes muligheder for at beskytte deres privatliv, mener 6 europæiske teknologivurderingsinstitutioner, som stiller forslag til initiativer på 6 områder. De foreslår bl.a., at Datatilsyn i de europæiske lande skal kunne udstede bøder ved overtrædelse af EU's persondatadirektiv, og at tilsynene får flere ressourcer, så de reelt kan fungere som vagthund for borgerne. Der skal udvikles et privacy label, og den offentlige sektor skal stille krav til privacy i offentlige udbud af IT-systemer. Industriens stigende interesse i privacy betyder, at såvel danske som europæiske politiske initiativer vil blive hilst velkommen.
Politikere skal stille krav	>	
Datatilsyn skal give bøder	>	
Industrien opmærksom på privacy	>	

Dette nyhedsbrev er skrevet på baggrund af rapporten ICT and Privacy in Europe, udgivet af teknologivurderingsnetværket EPTA, som Teknologirådet er medlem af.

Når vi chatter og sms'er, googler og e-handler, efterlader vi enorme mængder af elektroniske spor. Spor, som systemerne husker, som kan kopieres og genanvendes i det uendelige. Og når vi får en Elektronisk Patient Journal, en medicinprofil og en e-sag i kommunen, lagres store mængder af persondata, som mange mennesker får adgang til. Der er utallige fordele ved de nye informations- og kommunikationsteknologier (IKT), men på sigt kan brugen af IKT få alvorlige konsekvenser for borgernes elektroniske privatliv (privacy), hvis ikke vi allerede nu får styr på teknologiernes potentielle krænkelser af privatlivets fred.

En ny europæisk rapport diskuterer informations- og kommunikationsteknologiernes aktuelle og fremtidige udfordringer til privatlivets fred på fem

områder: Sikkerhed, adgang til information og services, deltagelse i sociale fællesskaber, brugervenlighed og bekvemmelighed samt økonomiske fordele. Desuden tager rapporten bestik af de store offentlige satsningsområder digital forvaltning (eGovernment) og elektroniske patientjournaler.

Rapporten er udarbejdet af en arbejdsgruppe under EPTA, det europæiske netværk for parlamentarisk teknologivurdering, som det danske Teknologiråd er medlem af. Alle 17 medlemmer af netværket udfører teknologivurdering og rådgiver nationale parlamenter om mulige sociale, økonomiske og miljømæssige konsekvenser af teknologiuudvikling. Som uafhængige institutioner deler de ambitionen om at bidrage til en demokratisk kontrol med forskningsresultater og teknologisk innovation.

Udgiver
Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement
Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

Hvad er elektroniske spor?

Elektroniske spor er det vi efterlader, når vi bruger elektroniske kommunikationsmidler. Det kan være oplysninger, vi frivilligt giver om os selv, fx navn og telefonnummer, dankortnummer, eller et indlæg i et debatforum. Men det kan også være aftryk vi ikke ved vi sætter, fx når en såkaldt cookie installeres på vores computer, når vi passerer et betalingsanlæg, eller når computerens IP-adresse knyttes til vores internet-trafik.

I alle tilfælde er vores opmærksomhed sjældent rettet mod, hvad der sker med de personlige oplysninger, når vi ikke længere bruger teknologien.

EPTA-rapporten gennemgår i et appendix de typer af elektroniske spor, der er tale om ved brug af:

- Internet: IP-adresse, http-referencer, cookies, e-mail, spam mv
- Mobile services: Trafik data (fx opringning til telefonnumre), lokations data (fx GPS), indhold (fx samtaler) mv
- Overvågning: Videoovervågning, Echelon mv
- Små hukommelsesteknologier: RFID, smart cards etc mv
- Data mining teknologier mv
- Identifikationssystemer: Biometri mv

Hvor ligger den rette balance

Alle, mænd og kvinder, børn, unge og ældre, bruger og har glæde af informationssamfundets elektroniske nyskabelser. Det er ofte nemt, bekvemt og billigt at bruge teknologierne, og de er nyttige – fx er der næppe nogen patienter, der vil benægte fordelene ved at indføre elektroniske patientjournaler. Men det indebærer også, at man i brugssituationerne giver afkald på dele af sit privatliv. Der er ofte tale om et "trade-off" mellem de umiddelbare fordele og de mere fundamentale rettigheder. Det gælder, når det enkelte individ søger oplysninger på internet. Og det gælder, når hensyn til samfundets sikkerhed afvejes overfor hensynet til den enkelte borgers privatliv, når man fx stiller krav til logning af teledata som led i terrorbekæmpelsen.

Det store spørgsmål er, hvor den rette balance ligger. Skal borgerne selv tage ansvaret for deres elektroniske privatliv? Eller skal politikerne stille krav, som giver borgerne bedre muligheder for at beskytte sig selv?

Det sidste, mener forfatterne af EPTA-rapporten. Der er behov for at skabe øget opmærksomhed om sikkerheds- og privacy problemer ved brugen af informations- og kommunikationsteknologierne, men det er ikke nok. Selvom mange brugere er klar over, at de offentliggør personlige informationer, når de bruger IKT, kan man ikke forvente, at de har det fulde overblik over de langsigtede konsekvenser. Heller ikke når de – måske for sjov – offentliggør private oplysninger om andre end dem selv på internettet.

Retten til privatliv er fundamental, og den er af vital betydning for at opretholde åbne og demokratiske samfund. Hvis krænkelse af borgernes privatliv får dem til at ændre adfærd, truer det deres autonomi og selvbestemmelse. Demokratiet forudsætter frie borgere, og derfor skal retten til privatliv beskyttes. Det er ikke EPTA-arbejdsgruppens ærinde at fastholde retten til privatliv blot for at overholde reglerne – udfordringerne til privacy er mere alvorlige end som så.

EPTA-rapporten giver forslag til, hvordan politikerne kan fremtidssikre borgernes elektroniske privatliv og opfordrer til at tage problemet alvorligt nu. IKT-systemer der bliver dårligt udtænkt i dag, giver problemer i fremtiden.

Nedenfor præsenteres nogle af rapportens anbefalinger.

Alle anbefalinger i EPTA-rapporten:

- Sikkerhed uden at krænke privatlivsfred: Overvågningssystemer skal kun tages i brug hvis de er effektive, bidrager til sikkerheden og ikke er lette at sætte ud af kraft. Effekten af konkrete overvågningssystemer bør med jævne mellemrum vurderes af en uafhængig instans, såvel inden de tages i brug, som når de er i brug
- E-government og gennemsigtighed: Borgernes muligheder for at give specifikt og informeret samtykke skal styrkes ved brug af IT. Borgerne skal have adgang til egne sager og logfiler
- Styrke lovgivningen: Datatilsynenes mandat skal styrkes og Datatilsynenes ressourcer skal øges
- Krav til IT-systemer: Opmuntre til at designe IT-systemer som minimerer dataindsamling og forbedrer privatlivsbeskyttelsen. Privacy Impact Assessment (vurdering af privatlivsbeskyttelsen) af nye IKT-systemer eller nye anvendelser skal være obligatorisk. Udvikle internationale privacy standarder. Kræve brug af bedste tilgængelige teknologi (BAT). Fremme et Europæisk Privacy Mærke.
- Viden til at formulere bedre privacy-politik: Gøre privacy til et af kravene for finansiering af IKT forskning. Forske i den teknologiske udvikling og dens juridiske konsekvenser. Forske i sociale og samfundsmæssige konsekvenser af øget opbevaring af elektroniske data.
- Pervasive computing øger presset på privacy: Tilpasse lovgivningen, så den også matcher de nye teknologiske udfordringer. Gøre pervasive teknologier synlige gennem fx skiltning. Etablere IKT frie zoner. Sikre en log off/switch off mulighed, så man fx kan færdes i et pervasive miljø uden at være opkoblet.

Datatilsynet skal styrkes

EPTA-rapporten foreslår, at databeskyttelsesmyndigheder generelt får mulighed for at gennemføre selvstændige undersøgelser og overvåge offentlige og private organisationers aktiviteter og data-behandlingssystemer. Som minimum skal de have mulighed for at behandle klager i tide og udstede bøder, så alvoren bag lovgivningen bliver slået fast. Et yderligere forslag er at give datatilsynene mulighed for at udstede et privacy-label til virksomheder, som overholder et politisk fastsat kodeks.

I dansk sammenhæng må man på den baggrund vurdere, at den danske persondatalov i mange henseender er en god lov. Men Datatilsynet, som skal sikre, at loven bliver overholdt, har ikke de nødvendige ressourcer eller det rette mandat til at løfte ansvaret for en beskyttelse af borgernes elektroniske

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

privatliv i bredere forstand. Datatilsynet skal kunne tage initiativ til vurdering af nye teknologiers eller anvendelsers konsekvenser for borgernes elektroniske privatliv på egen hånd, tilsynet skal have ret og pligt til at udtale sig om disse konsekvenser og give forslag til at imødegå dem.

Hvis Datatilsynet reelt skal fungere som vagthund for borgernes elektroniske privatlivsfred, skal det også være muligt for borgerne at klage direkte til Datatilsynet, eller stille spørgsmål og få afklaret tvivl. Hvis Datatilsynet skal leve op til den rolle, er det vigtigt at honorere ressourcebehovet. Desuden er der behov for at få sat vagthund på internettet, så spredning af dataindhold af personfølsom karakter ikke får lov at fortsætte upåtaget.

Privacy vurdering af nye IT-systemer (PIA)

Hvilken effekt vil det IT-system, der er på tegnebordet, få på elektronisk privatliv? Hvordan kan man forebygge unødigt krænkelser af privatlivets fred gennem det tekniske design af systemet, og gennem den lovgivning, som skal sikre en fornuftig brug af systemet? Spørgsmål som disse bør altid indgå i beslutningen om at iværksætte et nyt IT-system, at udbyde en ny IT-service eller ændre en eksisterende. Udgangspunktet skal være OECD's "code of fair information principles" som er afspejlet i den danske Lov om behandling af personoplysninger.

Et af OECD-princippet er dataminimering: At der ikke indsamles flere data end nødvendigt for at yde den efterspurgte service. I dansk sammenhæng bruger vi fx vores CPR-nr. i mange sammenhænge, hvor fødselsdato eller telefonnummer ville være fuldt tilstrækkeligt.

Konkret påpeger EPTA-rapporten, at den offentlige sektor som stor kunde hos IT-leverandørerne kan bane vejen for et større fokus på privatlivsbeskyttelse ved at stille krav om PIA ved offentlige udbud af nye IT-systemer.

IT-sikkerhedspanelet under IT- og Telestyrelsen har netop stillet nogle forslag, som skal gøre det lettere for offentlige kunder at efterspørge teknologi, der sikrer privacy (PETs). Bl.a. kan der udarbejdes et bilag til standardkontrakterne som specificerer, hvad offentlige kunder mener med overholdelse af reglerne på persondataområdet. Dermed kan man sikre, at de afgivne tilbud kan sammenlignes på privacy-foranstaltninger, og at det bliver muligt at vægte privacy-forbedrende løsninger frem for eksempelvis pris. IT-sikkerhedspanelet fremhæver også princippet om dataminimering og efterlyser en kodeks, som kan præcisere og konkretisere ordlyden om begrænset dataindsamling i Lov om behandling af personoplysninger.

Privacy attraktivt gennem mærkning

Virksomheder, som indsamler kundedata, er ikke altid fortrolige med de regler, som skal overholdes. EPTA-rapporten foreslår at indføre et europæisk pri-

vatlivs mærke, som kan opmuntre virksomheder, og også offentlige institutioner, til at gøre deres IT-systemer privatlivs-beskyttende. Mærkningsordningen skulle drives af en uafhængig institution, og alle nøgleaktører skulle involveres i at definere kravene til mærket.

Grundlaget for mærkningsordningen kunne være fælles europæiske standarder. I Danmark er der allerede taget nogle initiativer på området. Dansk Standard har nedsat en gruppe, som skal se på standarder for RFID-teknologi, og her vil privatlivsbeskyttelsen være et vigtigt element. Formentlig vil dette arbejde være et godt grundlag for senere at tage fat i de udfordringer til privatlivets fred, som de nye tendenser i form af pervasive computing/IT i alting vil fremkalde.

ITEK under Dansk Industri har sammen med repræsentanter fra virksomheder og menneskerets- og forbrugerorganisationer netop udarbejdet en vejledning til virksomheder om, hvordan de kan analysere deres håndtering af persondata og hvorvidt det foregår i overensstemmelse med lovgivningen. Men næste skridt – den egentlige mærkning af IKT-løsninger – mangler at blive taget.

Sikkerhed skal fremmes uden at krænke privatlivsfred

Overvågningsteknologier som fx video-overvågning indføres med det formål at øge sikkerheden, men det er ikke altid, at indsatsen står mål med resultatet. Der er behov for en skarpere vurdering af fordelene, før man tager overvågningsteknologier i brug. EPTA-rapporten foreslår, at der oprettes et uafhængigt offentligt organ, som kan kontrollere/monitørere de overvågningssystemer, der er i brug, med hensyn til deres faktiske bidrag til sikkerheden.

Borgere skal have adgang til egne sager og logfiler

E-government, digital forvaltning, er på vej frem overalt i Europa. I Danmark har det været diskuteret, hvordan man kan undgå, at den digitale forvaltnings indsamling og brug af borgernes personlige oplysninger foregår udenfor borgernes egen kontrol. Der har bl.a. fra en arbejdsgruppe under Teknologirådet været stillet forslag om borgernes direkte adgang til egne sager og logfiler, et krav som også ses i de andre europæiske lande, som Teknologirådet har samarbejdet med i EPTA-gruppen.

Den teknologiske mulighed for på en let måde at kunne give specifikt, informeret samtykke i den situation, hvor det er påkrævet, er tydeligvis underudnyttet. Brugen af Medicinprofilen har i dansk sammenhæng på det seneste været stærkt omdiskuteret, bl.a. hvorvidt tandlæger skal have adgang til patientinformationer. En anden vej at gå kunne være at styrke patientens rettigheder ved at give ham/hende kontrol over andres adgang til egne personlige informationer. Det kunne ske via en personlig digital nøgle og informeret samtykke, i stedet

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyheds-
breve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

for at give tandlægen universel adgang, også til oplysninger, der er behandlingen uvedkommende.

Industrien diskuterer privacy

EPTA-rapportens anbefalinger kommer på et tidspunkt, hvor der er stigende opmærksomhed om privacy-problemet. Privacy- og borgerretsorganisationer står ikke længere alene om at advare om de langsigtede konsekvenser af den øgede overvågning af borgerne. I hele Europa slår industrien og dens organisationer nu også på nødvendigheden af at tage privacy-udfordringerne alvorligt. Det kom bl.a. frem på EEMA's (europæisk e-business forening) Information Security Solutions Europe – konference, hvor databeskyttelse og privacy var på programmet en dag, og i EU-kommissionens høring og konference om RFID-teknologi.

I Danmark har ITEK under Dansk Industri diskuteret en række forslag til politisk handling på området, som er lagt frem i et ny-etableret privacy-forum under Videnskabsministeriet. ITEK stiller forslag om at få vurderet, om Datatilsynets bevillinger sikrer, at det kan kontrollere, at persondataloven overholdes i tilstrækkeligt omfang. Desuden skal der oprettes et privacy forum, som kan rådgive Datatilsynet om nye teknologier og koordinere internationale initiativer. ITEK foreslår i forhold til EU, at Danmark deltager aktivt i revidering af det europæiske persondatadirektiv, og at EU's IT-sikkerhedsråd, ENISA, bliver opfordret til at sætte privacy på dagsordenen.

Danmark scorer lavt i international privacy-test

Den engelske NGO Privacy International har lige offentliggjort deres 2006 National Privacy Ranking Report. Blandt EU's 25 medlemslande ligger Danmark på en 16. plads, efter bl.a. lande som Polen, Finland og Italien. Tyskland ligger øverst, mens UK ligger nederst. Privacy ranking'en omfatter 13 indikatorer, bl.a. om den lovgivningsmæssige beskyttelse, om kontrol med at regler bliver overholdt, om registrering af data, om TV-overvågning og overvågning på arbejdspladsen mv. Danmark scorer specielt lavt på registrering og adgang til data (dataretention og data sharing). I den samlede bedømmelse er Danmark meget tæt på at ryge ned i det felt, hvor der er systematisk svag privatlivsbeskyttelse.

Læs National Privacy Report her:

<http://www.privacyinternational.org/survey/phr2005/phr2005spread.jpg>

Overvågningssamfundets konsekvenser, bl.a. i lyset af den nationale privacy-ranking, var til debat på en konference for 58 Data Protection and Privacy Commissioners. De blev bl.a. enige om, at regler for privatlivsbeskyttelse er godt, men ikke nok – der skal tages flere og mere sofistikerede metoder i brug for at møde de nye udfordringer. Bl.a. fremme dataminimering og øge gennemsigtighed af databehandling. Deres fælles communiqué kan læses her: <http://ico.crl.uk.com/files/FinalConf.pdf>

Danmark er kendt i Europa for, at der er stor tillid mellem borgere og offentlige og private virksomheder, det være sig banker, teleselskaber mv., selvom vi er det eneste land, hvor CPR-nummeret som identifikation bliver brugt så omfattende. Der er også et trade-off indenfor privacy-politikken, som det er vigtigt at have for øje. Vil man have tilliden, må man også sikre, at grundlaget for tilliden – rettingerne – holdes intakt.

Om rapporten:

ICT and Privacy in Europe. Experiences from technology assessment of ICT and Privacy in seven different European Countries.

Rapporten findes kun digitalt og på engelsk på dette link: <http://www.eptanetwork.org/EPTA/EPTA-report-ict-and-privacy-in-europe.pdf>

Fra rådet til tinget udgives af Teknologirådets sekretariat. Redaktør Ida Leisner. Dette nyhedsbrev er skrevet af Ida Leisner.

De sidste 5 numre af Fra rådet til tinget er:

Nr. 230: Uddannelse til globalt marked

Nr. 229: Bedre sundhed hvis færre røg

Nr. 228: Bliver man syg af NANO?

Nr. 227: Danmarks energifremtid

Nr. 226: RFID med brugerkontrol

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbrev findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311